

حکومه‌تا هه‌رێما کوردستانێ - عێراق
وه‌زاره‌تا په‌روه‌ردی
رێقه‌به‌ریا گشتی یا پرۆگرام و چاپه‌مه‌نیا

په‌روه‌ردا ئێزدیا تی

پولا هه‌فتی بنه‌ره‌تی

به‌ره‌هه‌شکر

رێسان هه‌سه‌ن جندی
قادر هه‌سه‌ن عیدۆ
خیری لیاس عه‌لی
عزه‌دین سه‌لیم خودیدا
شه‌مۆ قاسم که‌نۆ

ب دستوری خودی

پيشگوٽن

ٽيزدياتي، وهڪ دينهڪي ڏيرين، ڪو بير و باوهرين وي دزڦرنه بهري چهند هزار سالان بهري زابيني، محابن ههتا نهڦه بهري چهند سالهڪا ب تهرزهڪي ريڪويٽڪ خزمهتا وي نههاتيو وڪرن.

ب دريٽيا ميٽروويي ٽي پهيره وڪهرين ٽيزدياتي ههردهم تووشي دهردهسهريي و ڪارهساتان دبوون، بهلي شڪر زانيارين ديني و ٽيڪسٽين پيروز دسنگين خوراگرين زهلامين دينيدا هاتنه پاراستن و خهڪي گشتي يي ٽيزدي ٽي ب بهردهوامي ب وان ري و رهسم و رهوش و تيتالان رابوون. ههتا ڪو ٽيرو ب نهمانهت گههشتينه في سهردهمي.

ههلبهت نهو ههموو تشتت... ب شيويهڪي خام گههشتن، لي دهولت سهري خهخوړان و دهز گههين چاپي و روژنامهفاني و راگههاندني... ههتا رادديهڪي باش، فهژاندنهڦه و فهژوارتن و بهلافڪرن.

خزمهتا ههره گرنگا ٽي ٽيزدياتيپرا هاتيهڪرن، نهو بوو دهمي ل سالا ۱۹۹۶ وهزارهتا پهروهديهيا حڪومهتا ههرما ڪوردستانا عيراقني رازيبوو ل سهر خووندنا بابتهي ٽيزدياتي - ل قوتابخانين پٽيا قوتابيين وان دٽيزدي و ٽي بو وي چهندي ليٽنن پهروهديهيا يين بسپور دوازي ٽيزديناسييدا هاتنه پيڪيئان و دهست ب ڪاربوون و بابتهي ٽيزدياتي بو قوناغين بهرهت و نافنجي و نامادهي هاتنه بهرههفڪرن، ب وي هيشي نه ٽيزدياتي وهڪ ميٽرو، باوهر نهدهب... بڪهفته دناف بابتهين پههمانگهها و ڪوليٽين ههرما ڪوردستانيدا.

فيجا دومي ليٽنن بهرههفڪرنا بابتهي دهست بڪاربووين، تشتي ههر سهرهڪي يي ل پيشچاف هاتيه وهپرگرتن نهو بوو، ٽيزدياتي ههر وهڪي چاوا ههي دانينه بهردهست، نه وهڪي چاوا دڦيٽ.

لهوما ڪاري فان ليٽنان نهو بوو، ٽيزدياتي ٽي ههموو ٽاليانڦه وهرگرن و ب گورهي قوناغين خووندني و ناستي هزري يي قوتابيان داريتون، ٽي بهر في يهڪي سهڪي ڪاري كهفته سهر فافارتن و فهژوارتن يي هيچ دهستڪاريهڪي يان بوچوونهڪا كهسايهتي.

ههلبهت پيزانين ل دور ٽيزدياتي يين دقان ههرسي قوناغاندا (بهرهت و نافنجي و نامادهي) هاتين نه دسهرحينه و ريبي ل فهڪولهران ناگرن ڪو ٽيدي خهبتيني دٽيزديناسييدا بڪهن، چونڪي ٽيزدياسي ب چهند فهڪولين و پهرتوڪان تهمام نابت و چهند ڪار ل سهر بيتهڪرن هيشتا يي ڪيمه.

ب ههلهڪهفتنا خواندنا بابتهي ٽيزدياتي ل ههموو قوناغا، ٽي ههم وهڪ ماموستايين ب بهرههفڪرنا ههر سي قوناغان رابووين ب شانازيڦه دٽيزين، ڪو ههڪه نهٽ دامهزاندنا بنگههي لالش با و مه دهندرويي بنگههيدا ڪار نهڪريا، رهنگه مه ٽيزدياتي ب في ڪاري رابين، چونڪي بنگههي لالش دوازي

ئىزدىناسىندا ژ نىجامى بزاڭا نازادىخووازا مللەتى كورد و برىار دان ل سەر خووندنا بابەتى ئىزدىياتى ل قوتابخانا، خۆ ب خۆ چەسپاندنا دروشى (كوردستان مەلبەندى لىيورينا ئايىنىه).

هەلبەت مە ژ بۇ بەرھەڭكەرن و پىنداچوونا بابەتى ئىزدىياتى يى ھەر سى قوناغان، مفايەكى باش ژ بەلاڭكىن ل دۆر ئىزدىناسىي – ئەوين ب بەر دەستىن مە كەفتىن – ھەر وەسا ژ پىزانىن زەلامىن دىنى و خەمخۆران و پىشنىارىن ماموستايىن بىتەتى ئىزدىياتى دىتۇن... ھەرگرتىنە و نھۆژى ھىڧىدارىن ھەر خەمخۆرەكى تىبىنىيەك ل دۆر بابەتى ئىزدىياتى يى ھەرسى قوناغان ھەبت، ب گەھىنتە مە تاكو دچاپىن بزارە يىن بىندا ل بەر چاڭ و ھەرگرىن.

ھەلبەت ئەڧ پەرتوك بەرى چاپكرنى مە دانايە بەردەستىن ھىڧايان ل چڧاتا رۇحانى و ئەوان ب كارەكى پىرۆز زانىن و رازىبوونا خۆ ل سەر دەرپرېن، پاشى لىژنەكى ژ رىڧقەبەريا گشتى يا پەرورەدا دھوكى پىنداچوونەك ل سەر كر و ئەوانژى رازىبوون ل سەر كر.

ل دوايى رىز و سوپاسىين مە بۇ: ۋەزارەتا پەرورەدەيا حكومەتا ھەرېما كوردستانى و رىڧقەبەريا گشتى يا پەرورەدا دھوكى و بنگەھى لالش يى رەۋشەنېرى و كومەلايەتى و چڧاتا رۇحانى يا ئىزدىان و ھەر قەۋلزان و ئولدارەكى و خەمخۆرەكى پىزانىن داينە مە، و بۇ ھەر ماموستايەكى پىشنىار و بوچونىت خۆ بۇ لىژنى شاندىن.

ماموستايى رىزدار...

* تىكستى ھەر دوغايەكى بۇ ژبەركرنىيە.

* ھەفت سەبەقە ژ ھەر قەۋلەكى يا بەيتەكى بۇ ژبەركرنى نە.

* داكۆكى ل سەر پەراۋىزان بىتە كر.

* بۇ بىر ۋەرگرتنا پىزانىنان ل سەر ھەر بابەتەكى. ھىڧىيە ژىدەرىن باۋەرىپكرى بىنە ب

كارئىنان.

لىژنا پىنداچوونى

خودی دباوهری یا مه ئیزدیان دا

مه ئیزدیان ئیمان و باوهریه کا موکم ب ئیکانیا خودی ههیه، کو
بی بی شریکه و بی ههقاله و ئافرینهری ملیاکهت و عهرد و عهسمان و
ئادهم و ههموو کنیاتی یه و هیژ و شیانیی وی دزالن لسه ر کنیاتی و
ئهف چهنده ژی دقهول و بهیتین مهیی دینی دا، باش خو یا دبیت:

یا خودی ته نه رهنگه
ته نه ئاوازه، ته نه دهنگه
ته نه ئینداهه، ته نه جهنگه⁽¹⁾

دباوهری یامه ئیزدیان دا، خودی ئیکی بتنی یه، بی بی شریکه و بی
ههقاله.

یا خودی رییا ته راستی یه
کاری ته ب جهقی یه
سوراته هه ره موخفی یه
* * *

پهدشی من ئیکی مه زنه
پهدشایی هه موو مومنه
ره بی دنی ئیزدانی منه

۱- ژقهولی پهدشای.

خودى ئەف كىياتە ژ: عەردو عەسمان، ھەيف و روژ، ستىر و ئەختەر...
ئافراندى يە.

پەدشەئى مەنى پەدشەئە
چىكەرى چىمان و دەشتە
نەقاشى ھەموو نەقشە^(*)

(*) ژ قەولئ پەدشەئى.

خودى ملياکهت ژ نوورا خو ئافراندينه و ئادهم ژ: ئاخ و ئاف و باى
و ئاگرى چيکريه.

پهدشى من رهبل عزهته
ئافرانند بوون ههر ههفت ملياکهته
ژيک جوداکرن دوژو جننهته^(۱)

کو کنيات پي دزهيينى
چار قسههت تيک هنجنى
ئاخه و ئاقه و بايه و ئاگرى
قالبى ئادهم ژى نژنى^(۲)

ب حەز و قيان و شيانين خودى، هه موو زيندو ل سه ر عهردى
پهيدا بوون.

(۱) ژقهولى زهبونى مه کسور.

(۲) ژقهولى زهبونى مه کسور.

مرؤف ئیکه ژ وان زیندین، کو خودی ئاقل و زمان پی بهخشی و
پتر ژ هه مووان ژی ب دانا خویی خنی کری.

پهدشی من دنیا چیکر
ب حه دو سه د و ریک و پیکر
بن ئاده م تیدا خنیکر^(۱)

۱- ژ قهولێ پهدشای.

هۆسا بۆ مه خويادبت، كو خودى مهزن ئافرينهري هه موو كنياتي
يه، هيز وشيانين وي ب سهر هه موو كنياتي دا دزالن، ببي حهز و قيانا
وي تشتهك روونادهت و خيړ و شهړ ژ باوى دئين.

((يا خودى خيړا بده، شهرا وهرگه رين))⁽¹⁾

يا خودى تو دشكىنى و تو دجه برينى
تو ساخ دكهى و تو دميرينى
توره همه كى ب مه دا ببارينى⁽²⁾

به ندهكى ته مه يى زه بوون
ته نه ز دام ژ عه ردهكى نه بوون
خيړ و شهړ ل بن دهستى ته بوون⁽³⁾

1- ژ دوعايا سبهيكى.

2- ژ قهولئ پهدشاي.

3- ژ قهولئ سهره مهرگى.

فهرهه نځوك:

موخفي: نهى ديار
ههقى: دادوهرى وراستيه
پهدشا: خودى
هنجنى: تيكه لكرن
نژنى: دورستكرن. نژاند
خنى: شادبوون

پرسيار

- پ ۱ / ب سه به قه كه قه ولى، ئيكانى يا خودى بسه لمينه.
پ ۲ / قان قالايان تژى بكه:
۱- په دشى من ژيك جوداكرن و
۲- خودى قالبى نادم ژ و و
..... نژنى.
۳- خودى ههه ههفت مليا كهت ژ خو ئا فراندن.
پ ۳: خودى مهزن مروف ب چى ژ زيندين دى پتر خنى كريبه، قى
چهندي ب سه به قه كا قه ولى بسه لمينه؟

ژخاس و چاکیڼ مه ئیزدیان شیخادی

ئیزدیاتی ددریژی یا میژووا خوډا، د دوو قوناغین هه ره گرنګ و
سه ره کی را ده رباز بوویه:

۱) قوناغا بهری هاتنا شیخادی بو ناپ ئیزدیان، کو ره و ریشالین
وی دگه هنه بهری بوونا عیسا پیخه مبه ر.

۲) قوناغا پشتی هاتنا شیخادی بو په رستگه ها پیرۆزا لالش.
ئه ف قوناغه ئه وه یا کو بیرو باوه رین ئیزدیان تیدا هاتینه نووژهن کرن.
شیخادی پسی شیخ مسافرئ پسی شیخ سمایلی هه کارییه، ژ بهر
بارودوخین دژوار سهر ئیزدیان دا هاتین بنه مالا شیخادی نه چار بوون
وهلاتی خو هه کارئ بجه بهلیت و قهستا وهلاتی شامی بکهت ول
باژیرئ بهه لبهك ئاکنجی بوو، شیخادی ل گوندی (بیت فار) می هاتیه
سهر دنیایی ل (دهوروبه ری) سال ۱۰۷۲ ز ، ولسهر دهستی بابی خو
فیری ریا ئیزدیاتی و خودی ناسیی و رهوشت وتیتالین باش بوویه.

ژ بو فئی مەرهمی شیخادی هەدو سەد دانان و سیستەمی چینیاتیی
 دناف ئیزدیان دا ریکخست و ئیزدی کرنه سی چین (شیخ، پیر، مرید)
 و هەر چینه کئی ئەرک و پیگیریین تایبەت پی سپاردن.
 شیخادی جی یه کی بلندیی دینی، دناف مه ئیزدیان دا ههیه و ئیکه
 ژ سەرداری خاس و چاکین مه، ل سەر دەستی وی ئیزدیاتی هاتی یه
 قەژاندن و نووژەنکرن، ژبەر فئی چەندی، قەول و بەیتین مه، گەلەك
 مەدح و سەنا شیخادی دکەن و تیدا بەحسی کەرامەت و هەنەرین وی
 دئیتە کرن، وهکی دقهولین:

شیخادی شیخی شارا - شیخادی ومیرا - دستزی مه - قەندیلا -
 ب شیخادی خلاسەم - بابە کرئی ئومەرا... هتد، دا دئیت.
 هەندەك جارەن ئیزدی سەخلەتین پەدشایی ژیرا دادین، چونکی دوئی
 باوهری دانە، کو هیزا وی ژ هیزا خودی و ملیاکەتایه، ژبەر کو مه
 ئیزدیان باوهری ب (خوناسینی)* ههیه.

*خوناسین: الحلول.

دهمی گههشتی یه ژبی زهلامینی، وهلاتی شامی ب جه هیلایه
و قهستا دهقهره ههکاری کری یه، پشتی نهو دهقهره نارام بووی و ل
په رستگهها پیروژا لالش ئاکنجی بوویه.

داهر بوول بیت فاره
قهست کر هاته ههکاره
ئی جهمه دبوون میرداره^(۱)

شیخادی دهرویشه کی خودی ناس و خودان کهره بوو، ناف و دهنگی
وی دناف خه لکی دهقهری دا به لاقبوو، لهوما گهلهک ئولدار و خاس و
چاکین مهلی کومبوون.

خه به ره ل ناف جه جهمه
داهر بوو شیخه کی ب کهره مه
ل لالشی میرداری دبوون جهمه^(۲)

دوی دهمی دا ژ بو قهژاندن و نووژهنکرن و موکومکرنا ئیزدیاتی
خه بتی.

شیخادی ژ شامی هاته
ل لالشی دکهت خه باته^(۳)

(۱) ژ قهولی شیخادی و میرا.

(۲) ژ قهولی شیخادی و میرا.

(۳) ژ قهولی شیخادی و میرا.

شیخادی ته قلی ژيانا ژن خوازيي نه بوو، نيژيکي (۹۰) سالان ژيا
بوو، ل سالا (۱۱۶۲) ي زاييني، قهدهم گوهاستي

چاکیا شیخادی بو میرا دانا
عهد و سهد و مجاده و چله خانان
ژنه و پاش ته خت ژعه ردی گوهاست چوو عهد زمانا**

سندروکا وی یه بهرچاقه و قوبه کا مهزن لسهر یه خویایه، وههر
ئیزدیه کی بچيته په رستگه ها لالش دقیت سندروکا وی تواف بکته.

پرسیار

پ ۱ / ئیزدیاتی دچهند قوناغین سهره کی را دهر باز بوویه؟
پ ۲ / شیخادی ل کور داهر بوو؟ ب سه به قه که قه ولی دیار بکه.
پ ۳ / شیخادی شیخه کی خودان هنهر و کهرامهت بوو. ب کورتي
به حسي قی چهندي بکه.

**قهدهم گوهاستن: بو وان خاسا دئیت نهوین سه خله تین په دشایي ددوینی.

قهوئي سلاڦ سلاڦيت جه بڙه

پڻ سڳوڻن:

ئھڻ قهوله مه دح و سھ نايا سلتان ئيڙي - خودي - دڪهت و بؤ مه خويادڪهت ڪو هيڙ و شيانين وي، دبي سنوورن و ب سهر ههموو ڪنياتي دا دزالن، ههروهسا ڙ مهرا دياردڪهت ڪو ڪه سين خودان ئيمان و باوهري ب خودي مهزن ههي، چهندي ته حلي و نه خوشي يا بيبن، دمائي ڪي ههر دي ڙي قورتالبن، فيچا چ نه و نه خوشي ددوم ڪورتبن، يان ددريڙبن، و ل ئاخره تي ڙي ب دیدار سلتان ئيڙي دي شادين، لي مروڦين خام و عنڪار و لهنگ ڙ رحم و مهرباني و دلوفاني يا وي دي دبي بهربن.

ههروهسا مه هانددهت، ڪو خو ڙ ڪفري و رهوشين خراب دوور ڪهين.

ديسان ئھڻ قهوله بؤ مه دياردڪهت ڪو ئيزدياتي دينه ڪه باوهري ب سلتان ئيڙي يا ههي و مه ب هيڻي دڪهت ڪو سلتان ئيڙي مه ڙبيرناڪهت. ئهڻه و دگهل چهندين شيرهت و ته ڪيرا... هتد.

ئەفە ژى دەقى قەولى ((سلاف سلاڧىت جەبېرە)):

((ب دەستورۇڭ خۇدۇڭ))

سلاف سلاڧىت جەبېرە
دیندارا سلتان ئیزی ل مە ساو خیرە
خۆزی مە ئەو دیندار دیتبا تیرە

* * *

خۆزی مە تیر دیتبا ئەو دیندارە
هزرەتا ئی دبوو مە لکی جەبارە
خاسا ل بەر بەستبوو پەری و چارە

* * *

خاسا ل بەر بەستبوو چارەو پەری
خۆزی سلتان ئیزی بو مە قەکربا ئەو دەری
شکرینا وی جەرفی ل مە ب مال و سەری

* * *

ل وان دەرگەھا ل وان قاپی یا
حزرەتا ئی دبوو مە لکی شادی یا
ئەو مرازا مە ھەمی یا

* * *

مه هه مووا نه و مرازه
خۆزی سلتان ئیزی بهاته
وی ئاڤا کربا چه ندی وه لاته

* * *

وی ئاڤا کربا چه ندی دنی
ب کلیل و مفتیت باتنی
چه ندی موخلق پی دبوون خنی

* * *

وه حده هاتی یه دی کفش بن بیراق داره
خودان ئیمان و خودان ئه رکان دی بنه پاشا و وه زیر و خوندکاره
نه وی روژی سلتان ئیزی نه ف دنیا یه ب ته مامه تی ب دهستی وان فه دسپاره

* * *

دیندارا سلتان ئیزی مناسبی خاسانه
هوون گوھی خو مه دهنه پرانه
قوماشی خونه فرۆشن نه رزانه

* * *

قوماشی خاسانی ب حه قیقه ته
کیرا سلتان ئیزی کی ره که ب تاقه ته
ناقل خودانا حه قیقه ته

* * *

ناف ل خو دانا جه قى يه
هنجى ميړى ل وى گه لى يه
سلطان ئيزى مه لکى بيړى يه

* * *

برمه ديوانى و حدره تى
نه وه جيى نه دهب و مه عريفه تى
سلطان ئيزى ب خو يى ل وى سوجه تى

* * *

سلطان ئيزى يى ل وى ديوانى
شيشمس وى سهر كورسيكا بهرى سکانى
دا ژ داودى بن دهرمان بدهين نيشانى

* * *

سلطان ئيزى بخو په دشايه
هزار و ئيك ناف ل خو دانا يه
ناقى مه زن ههر خودا يه

* * *

ناقى شرين سلطان ئيزديده
وى دهرکه فتى ل قه له مان و دهوييته
مروقيت عنكار گوتن مه نه ديته

* * *

مروقیّت عنکار گۆتن مه نه دی یه
سلتان ئیزی سوڤه، مه لکی بیڤری یه
ل ناڤ خاسا ئی سوڤ مخفی یه

* * *

ل ناڤ خاسا ئی مخفی سوڤه
نهوی ژ خو ئافراند بوو دوره
په دشی من نوور بوو هه ر ب رهنگی خوڤه

* * *

چی نووره که ل ناڤا رهنگه
دنه که و هه زار رهنگه
بارتی نینه خه لکی خام و عنار و لهنگه

* * *

یا خودی تو خالقه کی منی هایي
بو هه موو دردا تو دهوایی
بو هه موو موخلقا تو شفایی

* * *

یا سلتان ئیزی شفاتا ته پیره
برمه ناڤ ئالماسان و دوره
مه عیڤر فهك دقیّت ژ نه لماسان فه دت دوره

* * *

مه عیرفهك دقيت دوران ژ ئالماسان قهدهته
کیرا سلتان ئیزی کیرهکه ب تاقهته
ناف ل خودانا حه قیقهته

* * *

حه قیقهته یه بی قیاسا
برمه ناف دوران و ئالماسا
دیندارا سلتان ئیزی مناسبی خاسا

* * *

دیندارا سلتان ئیزی مناسبی خاسانه
هنجی روحا ب ئهدهب و ئهرکانه
سلتان ئیزی بی شک موجبی وانه

* * *

سلتان ئیزی موجبی وان، بی شکه
هنجی روحا بی که ره ب و کین ورکه
سلتان ئیزی مرازا وی روحی بکه

* * *

حه قیقهته یه بی قیاسه
ئهوان بییری دیت ونه کر ناسه
سلتان ئیزی من ری ناسه

* * *

به دشی من ئی ل دنی
ب کیل و مفتیت باتنی
نه و جندی دی چنه دیوانا وی کهن خووندنی

* * *

هنجیی ل گهل وان جندی یا هول رقایه
سه ری خول چه رفا سلتان ئیزی دایه
هول هولاً سلتان ئیزیده
سلتان ئیزی ب خو په دشایه

* * *

نه ف دنیایه قایه
ژبلی دهرهوا تی نه مایه
راستی گه هشته خودانی خویه

* * *

راستی ژدنی هلاته
بن ناده می ل سهر شهرو خه باته
هنجی دگه رییم، دلی من پی نه ی رحه ته

* * *

نه ز دگه رییم ل فان دهرا
دپرسم ژ دهر ویشان و قه له ندهرا
گه لؤ که تگی دی بؤمه ئیت، ناخی مه ئی فهرا؟
* * *

مه دل دكولن، برين جووتن
مه عنيتت كوور نائينه گوتن
غافلا ئەم ب ئوما سوتن

* * *

غەفلا ئەم سوتين ب ئومە
عەزیزى من تە ل مه دريژكر دوومه
ئەوژ پشت مه رهقى كومه

* * *

كۆم ژ پشت مه رهقى يا
پرس بکهن ژوان جندی يا
گه ئوکه نگی دی بۆمه نیت مه هدی يا؟

* * *

په دشی من ئی فاخری
ئەف هەزارو ئیک سال بۆهرين
غافل ب مه دکفرين

* * *

کفری بوون ژ عنکیرا
بپرسن ژوان میرا
گه ئوکه نگی دی بۆمه نیت جه بیرا؟
* * *

کفری بوون رافدی یه
بپرسن ژوان جندی یه
گه ئو که نگی دی بۆمه ئییت مه هدی یه؟

* * *

ئهف دنیا یه چار علمه و چار قورنه ته

په دشی من، بۆمه نازل کرن
علم و بهرات و مشوور و خه ته
ئیشه نلا سلتان ئیزی مه بهرناده ته

((ئهم دکیمن و خودی یی ته مامه))

فہرہہ نگوگ :

- سا : سیبہر، یانژی (سای)
- بہست : گریدا
- چارہ : دقردا مہرہم پی (چارکہ)
- وہحدہ : دقردا مہرہم پی (ئیکانی یا خودی یہ).
- بیراقدار : ئالاہلگر
- پران : خہلکی گشتی.
- دہویت : مشور، پہرتوک.
- مخفی : نہدیار.
- سور : مہرہم ژئی گیانی خودایی یہ، چونکی ئیزدی دوی باوہریدانہ
کو ہہر مروفہ کی خالہ کا پیروزا پەدشایی دبہردایہ، ہہچی
ئہو لی نہمینت، دی بی روومہت و بی ہہیبہت بت.
- دہوا : دہرمان.
- شفا : چارہسہری.
- بیہری : گازندہ.
- مہدی : قورٹالکەر. رزگارکەر.

فهرزین حەقیقەتی

دئیاتیئی دا دوو جورین فهرزا هەنە، ئانکو چەندین ئەرك و پیگیری هەنە. دقیت هەر ئیزدیەك. پەیرهو بکەت ئەو ئیزدیئی وان فهرزا بجه نهئینت، یی گونەهکاره و ل روژا ئاخەرتی دئی ئیتە سزادان و ل دنیایی ژى ژیرا کیماسی یه.

ئەقە هەردوو جورین فهرزا نه:

۱- فهرزین حەقیقەتی

۲- فهرزین تەریقەتی

فهرزین حەقیقەتی:

فهرزه که ژ فهرزین مه ئیزدیان، کو ئەرکانین ئولا ئیزدیاتیئی یه و ریبازا مروۆئی ئیزدی ل دنی و ئاخەرتی یه. و دقیت هەر ئیزدیەك پیگیری پی بکەت.

شیخ فەرە و پیر نیشانە

هۆستا و مەرەبی وهکی وانە

فهرزا برایی ئاخەرتی فەرزهکا گرانه^(۱)

* * *

۱- ژ قەوڵی بابە کرێ ئۆمەرا.

تۆبدهيه خاترا سوکا مه عريفه تى
ميرى ل بهر به دلى دکه ت خلمه تى
دهرويشى ب شەف و روژ دکه ت عه باده تى
هەر پينج فهرزيت حه قيقه تى
شيخ و پير، هوستا و مه ره بى،
يارو برا ييت ئاخره تى^(۱)

* * *

ههروهسا د قهولى شهرفه دين دا هاتى يه:

چى بوون هەر پينج فهرزيت حه قيقه تى؟
شيخ و پير، هوستا و مه ره بى،
يارو برا ييت ئاخره تى
دفرن ل مه سونه تى
ئىرو بو دنى
سوبه ي بو بانگى ئاخره تى

۱- ژ دوعايا هيقارى.

هەر وهکو دسهبهقین بۆری دا دیاربووی، فهزین حهقیقهتی پینجن:
(۱- شیخ ۲- پیر ۳- هۆستا* ۴- مه‌ره‌بی ۵- یاروبرایی
ئاخره‌تی**)

* هۆستا: فیرکه‌ری دینی.
** یاروبرا: خوشک و برای ئاخره‌تی.

فەرزىن تەرىقەتى

رېبازا ئىزدىياتىيە، و ستونەكا ژ ستوونىت ئولا ئىزدىيان، دقيت ھەر ئىزدىيەك قان فەرزە د ژيانا خۇدە جى بەجى بکەت.

۱- مۆرگرن: فەرزە ھەر ئىزدىيەك ب ئاڧا كانيا سېيى بىتتە مۆرگرن ل

پەرسنگەھا پىروزا لالاش.

سلتان ئىزدى پەدشى منە

تاووسى مەلەك شەھد و ئىمانىت منە

كانيا سېيى مۇرا منە

۲- شەھدا دىنى: فەرزە ھەر ئىزدىيەك بەرى بنقت شەھدا دىنى خۇ بددەت.

۳- دوعا: ئانكو نقيژ: فەرزەكە ژ فەرزىن تەرىقەتى ھىقى و داخوازان مروف بو خۇ و مللەتى خۇ ژ خودى دخوازت كو خودى ب رەحم و دلوقانيا خۇ دگەل مروقى بکەت د ئىزدىياتى دا چەندىن جۆرىن دوعايا ھەنە كو ئەقەنە: [دوعايا شەبەقى / دوعايا پشت گرىدانى / دوعايا سېيى / دوعايا ھىقارى / ھتد]

۴- روژيگرتن: فەرزەكە ژ فەرزىن تەرىقەتا مە ئىزدىيان دقيت كو ھەر ئىزدىيەك (سى) روژيا ھەر سال بو خودى بگرت.

۵- سونەتگرن: فەرزەكە كو دقيت رەگەزى نېر ئانكو (كور) ل با ئىزدىيان بىنە سونەتگرن.

۶- توك ئانكوگريشان: ئىكە ژ نىشانىن پىروژىن مە ئىزدىيانە، و فەرزە ھەر ئىزدىيەك كراسى ب توك د بەر خۇ كەت، و دىيژنى توكا ئىزى.

فەرھەنگوك:

مۆركن	: حەلال كرن.
سوكا مەعریفەتئى	: جەھئى كەرامەتئى.
عبادەت	: پەرۋەستن.
حەقىقەت	: راستى.
ھۆستا	: مامۆستا. رىبەرى دىنى
سونەت	: ئىزدى.
بانگ	: روژا.
تۆك	: پىسىر

پىرسىيار

- پ ۱ / چەند جورىن فەرزا دئىزدىاتىي دا ھەنە؟
پ ۲ / فەرزين حەقىقەتئى چىنە؟ بژمىرە و ب دوو سەبەقە بسەلىنە.
پ ۳ / مەرەم ژ پەيشا ھۆستا چى يە؟
پ ۴ / قان پىناسە بکە: - تۆك. دوعا. موركن. بەرات.

رۆژيىن ئىزى

رۆژيگرتن، فەرزەكە ژ فەرزىن تەرىقەتتى، رۆژيىن ئىزى - ئانكو رۆژى گرتن بۇ خودى، رۆژيىن ئىزى سىنە و رۆژا چارى جەژنە، ئەف جەژنە دكەفتە دئىنى يا ئىكى - ژ مەها كانوونا ئىكى - ب ھژمارا رۆژھلاتى - ئانكو رۆژىن: (سى شەمبوو - چارشەمبوو - پىنج شەمبوو)، رۆژىنە و ئىنىي جەژنە.

ئەف رۆژى گەلەك دكەفتن، ھزرا گرتنا فان رۆژيان كو خىرەكا مەزەنە بۇ وى كەسى رۆژيان بگرت، كو مروف بقى چەندى فەرزەكى ئولا ئىزدىياتىي بجم دئىنت، و ھەستى مروفى بەرامبەر كەسانىن ھەژار و بەلنگاز زىدە دكەت و مروفى ھاندەت كو ھارىكارىيا وان بكەت، ھەروەسا ژلايى ساخلمىي قە مفايى خۇ ھەنە.

وەك داب و نەرىتەك دناق ئىزدىان

دەمى رۆژيىن ئىزى نىزىك دبن كەسانىن دەولەمەند و خودان شيان دەستى ھارىكارىي بۇ وان ھەژار و بەلنگازان درىژر دكەن.

رۆژە گرتن:

پشتی نیفا شەفی، پاشیقى دخۆن و دگەل تارى گەوركى دبتە دەفگرتن، دەفگرتن ژى ئەو: نابت مروّف هيچ تشتەكى بخۆت و قەخۆت و دقیت خو ژ ھەموو پەيقین خراب و گوننەھ و بەدکاری یا دوور بکەت.

ھيڤارى بەرى رۆژئاڤا، رۆژيگر دەست و چاقين خو دشۆن و خو پاك و تەميين دكەن و بەر ب رۆژئاڤا قە پەروەستەى خودى دبن و دوعايا ھيڤارى دكەن.

پشتى رۆژئاڤا دبتە فتار، رۆژيگر ب دەستوورى خودى فتاردبن. ب فى تەرزى، بو ھەر سى رۆژيا.

ھەژى گۆتى يە بو قان رۆژيان، ھەر مالەکا ئيزدى ل رۆژا دوو شەمبووى سەرپرەكى سەرژيدكەت، دييژنى رۆژا پەز كوشينى بو پاشيقي و فتارى ئيزدى ھەف دوو ميڤان دكەن.

مالين دەولەمەند و كەدخودا بو پاشيقي و فتارى خوارنى بو مالين بەلنگاز دبن.

ھيڤارا جەژنى:

ل ھيڤارا جەژنى، سەوگا دييژن و ل ھەف دوو دگيرن، تاكو نانى وان تيکەلى ھەقبەت، ھەروەسا ژنك سەرەدانا گۆرستانا گوندى دكەن، ل ويدهرى ژى سەوك و شرينى يا ب سەر ھەف دوو دا بەلاقدكەن، ل سبەيكا جەژنى ھەموو ئيزدى جەژنا ھەف پيروژ دكەن و قەستا نيشانگەھين خاس و چاكا دكەن ولى زيارەتى دبن و دلين خو ليك خو ش دكەن.

پرسپار

- پ ۱ / روژی گرتن ب چى تهرزى يه؟
پ ۲ / رى و ره سمين جهژنا روژين ئيزى ريزبكه.
پ ۳ / قان فالايان تزي بكه:
۱- جهژنا روژين ئيزى دكهفته د دا ژ مهها كانوونا
ئيكى ب هژمارا روژهلاتى.
۲- روژين ئيزى ئانكو روژى گرتن بو
۳- مروقى ب روژى دقيت خو ژ پهيئين خراب و
دوور بكهت.
پ ۴ / هنرا گرتنا روژيان ل جهم ئيزديان چ رامانى ددهت؟

جميع الحقوق محفوظة © 2011 www.sharif.com

ژ خاس و چاكين مه ئيزديان شيخ فه خري ناديا

شيخ فه خر، پسي ئيزدينه ميره، برايي شيشمس و ناسردين و سجادينه، بابي شيخ مند و شيخ بهدر و خاتونا فه خرايه و ژ بنه مالا شه مسانيا يه.

ناقي دايا شيشمس و شيخ فه خر (ستيا زين) ه.

شه مسه دينه و فه خره ددينه
هر دوو پيست ستيا زينه
هر دوو خه له فيت مير ئيزدينه
هر دوو نه فيت شه رفه دينه⁽¹⁾

شيخ فه خر ژ گوندي (مكپرس) ه، ل ده ورو بهرين (سه دي دوازدی زاييني) ل په رستگه ها پيروزا لالش ژيايه، هه قده مي شيخ هه سه ني پسي شيخاديي دووي يه.

۱- ژ قه سيدا شه مسه ددين و فه خره ددين.

ل وی سهردهمی، شیخ فخر بوو ئیختیاری مهرگههی و روونشته
سهر بساتی و بوویه بابی شیخ، و دهسته لاتا دینی کهفته ددهستی وی
دا.

شیخ فخر هر سال گوند ب گوند ل ناف ئیزدیان د گه‌ریا، ری یا
دینی ژ وانرا رووندکر، شیرت و کارین باش نیشا وان ددان، قهول
و بهیت و قه‌سیده ژ وانرا ریژ و شروقه‌دکرن، ئاریشن خه‌لکی ژ
چاره‌دکرن. وروله‌کی گرنگ و کاریگه‌ر هه‌بوو د چاره‌سه‌کرنا کیشا
دناقبه‌را شه‌مسانیا و ئادانیاده ل دهمی شیخ حه‌سه‌ن.

شیخ فخر، دینداره‌کی خودی ناس بوو، به‌هرا پتر ژ ژیی خو، بو
په‌رستی ته‌رخانکریوو، هر دوو چلین هاقینی و زقستانی ب روژی
دبوو، و دگه‌ل جو‌قه‌تا خو سه‌ما دکیشا.

به‌هرا بت ژ قهول و بهیت و قه‌سیدین مه‌یین دینی.. قه‌هاندنا وینه.

بۇنمۇنە: قەۋلى زەبوونى مەكسور - قەۋلى پەدشای - قەۋلى قەرەفرقان
 - قەۋلى شەقەسەرى - قەۋلى تەختا - قەۋلى عەردو عەسمان - بەیتا
 جندى و بەیتا سبى... ھتد.

شىخ فەخر، مرقەقەكى دیندار و دەرویشەكى خودى ناس و ئاقلدار و
 ئاشتى خواز بوو وژ بنەمالا شەمسایا بوو، ژبەر رۆلى شىخ فەخرى گرنىگ
 دئىزدیاتیى دا ھاتە ب ناقرن ب شىخ فەخرى ئادیا، ھەتا نھۆ ژى
 دقیت بابى شىخ ژ بنەمالا شىخ فەخرىت.
 ھەژى گۆتنى یە کو شىخ فەخر ل رۆژا چار شەمبووی ھاتبوو دنیایی
 وھەر ل رۆژا چار شەمبووی قەدەم گۇھاست بوو:

دلئى منى ب خەمە
 ئەزى ژ عالەما پسیار دکەمە
 عەزیز مەلك فەخرەددین ل چارشەمبووی بووہ ول چارشەمبووی
 گۇھاست قەدەمە^(۱)

۱- ژ قەۋلى فروارى .

پرسپار

پ ۱ / سہ بہ قہ کہ قہ ولی بینہ بسہ لنت کو شیخ فہ خری نادیا ل
چارشہ مہووی قہ دەم گواستی یہ .

پ ۲ / بوجی شیخ فہ خر ہر سال گوند ب گوند دگہ پریا؟

پ ۳ / فان قالاہیان تڑی بکہ:

۱- شیخ فہ خر پسی

۲- شیخ فہ خر ل دەوروبہ رین سہ دی

۳- قہ ولی

ژ قہ ولین شیخ فہ خری نادیانہ .

قهولی فراواری

پیشگوون:

قهولی فراواری، یان فراوارا مهلك فخره ددین، به حسیی قهدهم گوهاستنا شیخ فخری ئادیا دکهت، بو مه خویا دکهت کو شیخ فخر ل لالشی نه خوش کفت و کس و کار و خزم و لیزمین وی لی جه میان و ژیرا ب خهم بوون و نه در دان، ههروهسا بو مه خویا دکهت کو شیخ فخر ل روژا چارشه مبووی بووه و هه ل روژا چارشه مبووی ژی قهدهم گوهاستی یه، دیسان نه قهوله وی چهندی د سهلینت کو شیشمس و ناسردین و سجادین براین شیخ فخرن و شیخ مهند پسیی وی یه.

هه که ب هووری هزرین خو د قی قهولی دا بکهین، دی بو مه روون و ئاشکرا بت کو گرین و خو ئیشانندن و نازاردان د تازیان دا گوننه هه و کاره کی ناره وایه. نه فه ژی ده قی قهولی فراواری یه.

((بدمسور خودیی))

روژه کی ل لالشه

عه ره فاته و گوش گوشه

مه لك فخره ددین، حالی وی حاله کی نه خوشه

رۆژەکی ل مه دینه
ل میرا جه ما بوون خه زینه
بو خاترا ستیا زینه

* * *

چ رۆژەکه غرووره
ل میرا جه ما دبوون جندییت ب نووره
عه زیز مه لك فه خرهددین هاته بهر حدووره

* * *

رۆژەکی ژ رۆژانه
ل میرا جه ما دبوون علم زانه
برانۆ: وهرن ب مرئی را بدن به یانه

* * *

دلی منی ب خه مه
نهزی ژ عاله ما پسیار دکه مه
عه زیز مه لك فه خرهددین ل چارشه مبووی بووه ول چارشه مبووی
گوهاست فه ده مه

* * *

نهزم رۆژەکی ل شامه
دکه م گه ریان ل چه ندی عامه
عه زیز مه لك فه خرهددین، سه ر قوبی یی ته مامه
* * *

عه زيز مه لك فه خرهددين سهر قوبى يى بى حاله
ل ميرا جه ما دبوون ويلى و خاله
شيشمس گوت: فه خرؤ براوول ميرا هلينه چاقه

* * *

شيشمس گوته مير سهره
نه مى بدن مال و زيړى خو نه دره
و عه زيز مه لك فه خرهددين فه گه رينن ژ خواه ره

* * *

سجادين دكه ل قيړه
هه كه ب مالى دنى هه كه ب زيړه
نه زى فه گه رينم ژ خو بتنى ره

* * *

براى نافع سجادى
دگرى و دامايى
نه و يه كى ب فروارا شيخ فه خرى ناديا را تاى

* * *

براى نافع ناسردينه
هيسترا ب رووادا دره هينه
گوت: براو، براتى چقاس شرينه

* * *

برایی نافع ناسرا
ب روویی وی دا دهاتن هیسترا
گۆت: براو کافر ژئی ل قر نه مینن بی برا

* * *

مه لك فه خره ددین گۆت:
برانۆ هوون برایت منن
چو نه درال من نه گرن
سه عیکهن نه زی بمرم

* * *

خودی یۆب مه بدهی ده برا
به ندا قه بوول بکهی نه درا
مه چو سه بر نائییت بی برا

* * *

خودی یۆتوی جه بییری
تۆل جهم هه موو میرا یی هه ژمییری

* * *

برانۆ هوون برایت منن، زهرگونن
خاترا دلئی من تیك بینن
پشتی من شیخ فه خری نادیا هه قدو نه ئیشینن

* * *

برانو هونن براييت نه ساسه
بلا شيخ فه خري ناديا روونيت ل ديوانيت خاسه
ل نه شقا هه ر پينج ته ريقيت وي هلده من دوران و كاسه

* * *

هه تا نه ز يي خوش بوووم
نه ز فه خري رهش بووم

* * *

ژدهنگي عه زيز مه لك فه خرهددين ته ير دفرين
عه ردو عه سمان ته ف دخورين
ستي يا به دهنى خو ددرين

* * *

دبيژمه وه گه لي ستي يا
دهستي خو نه هاقيرنه خونا ف و روويا
نه هه ژينن كو ف ي يا
بلا شه مساني رابته سه ر پي يا

* * *

وي دبوو شاباشا
ل وي دهرى هه بوونا ميرك و پاشا
عه زيز مه لك فه خرهددين بوو نه قاشى سه ر ي چه ندى نه قاشا

* * *

وی دبوو گشته
قابلی مه لک فه خره ددین دانابوو سهر ته نشته
وی دگیراندن سهر داره به ستا

* * *

کفنی من ناین ب پیته
قهرقهری من دوو گه زو نیته
گو: بن ناده موچ دنیا یه که بی هیته

* * *

کفنی من هرده گازه
دانابوو سهر جنازه
وی ل من دگرین ویلی و برازه

* * *

برا ب هه ف دکهن د چوونه ماله
هه که بچووکه هه که زاره هه که نه هاله
گو: شیشمسو باقی خوشبه نینشه لله

* * *

نه فه سندرووکا زهره
دناق دا فه خری نه دهره
مه له کا بره جه م مه لکی نه کبه ره

* * *

رابه بابو تورا به
چار شه مېوو روژا ب حساب به
شېخ مه ند مايه بې باب به

* * *

نه شه سندرووکا سپي يه
دناق دا فه خري ب گولي يه
مه له کا بره جه م مه لکي عه رشي عيلى يه

* * *

رابه بابو تورا به
چار شه مېوو روژا ب حساب به
شېخ مه ند مايه بې باب به

* * *

نه شه سندوورکا سوړه
دناق دا فه خري ب موړه
مه له گا بره جه م مه لکي عه رشي ژوره

* * *

((نه م دکيمن و خودي يي ته مامه))

فەرھەنگوك:

فروار	: پرپيار.
غروور	: كوبار.
بهيان.	: سالوخهت
هلينه	: دڤر دا مه رهم پي (ڤه كه).
ميرسهر	: سهر كيش - سهر وهر.
روودا	: رووهاندا.
دڤرهينه	: دهوڤينه، دبارينه.
سه عي	: خهبتين.
دهبر	: سهبر، دهبار.
زه رگون	: تيگه هشتي ديني.
هلده من	: ب سهر من ڤه كه.
به خشي	: به خشين.
گاز = گهز	: بو پيقانا دريژي ب كاردئي، ژ ميتهري كي متر.
سندوورك	: تابووت.
ويلي	: كهس و كار.
كه لهش	: جوان و ب كي رهاتي.
عيلي	: بلند.
گولي	: كهزي.

- خوړين : دهنګ ژى دهيت .
نهقاش : پلان دانهر .
قهرقهر : پارچه کفني د هاقينه ستووي وي .
نه کبه ر : مه زن .
ب مور : ب هيږ .

گوننه ه و سزا

گوننه ه: هەر کاره کي مروّف دژي تشتين پيروژ نه نجام بدهت و هەر تشته کي خودي و چاکا ب گوننه دانابت و هەر تشته کي زياني به گه هينته جفاکي يان بهرژوهندي يا گشتي... گوننه هه.

ب گشتي، دکاريڻ گوننه دقان خالين خواري دا دهست نيشان بکهين:

أ- گوننه د دهرهقي خودي و خاس و چاک و پيخه مبهرا و پيروزيڻ ديني دا، وهک (په رستگهه، مهزارگهه، ناقدو نيشانگهه...، چ يين ئيزديان بن يا نه يين وان بن، و نهوي قان گوننه ها بکهت (دهف لي خريايه).

ئهف گوننه ب مهزنترين گوننه دئينه ناسين و ل ئاخره تي مروّف ب توندترين سزا يا دي ئيته سزادان:

که سي بقيت هه رووي دوژي بييني
دي خوب ريا سلتان ئيزي را ره جميني^(۱)

۱- ژ قهولي چاکي مه ب سهردا.

ب- ئەو كەسى دىنىي خۇ بهيلىت ئانكو ((ژرى ب كەفت)) ئەقە
ژى گوننەھەكا مەزنە و ل ئاخەرتى ب دژوارترىن سزايان دى ئىتە
سزادان:

ھنجىي لگەل تەرىقەتا خۇ دژمن بى
بارى وى دى ئاسن بى
جزايى وى دى سۆتن بى^(۱)

ج- ئەوىي پىنگىرىي ب فەرزىن حەقىقەتى و تەرىقەتى نەكەت يى
گوننەھكارە.

دېيژمەوۈ گەلى گوننەھكارا
رى يا يارو برىت ئاخەرتى مەكەن بازارا
جىي وە دۆژەيە و دقۇت مارا^(۲)

د- گوننەھ د پەيوەندىن جفاكى دا وەكى:

۱- دەرەو: ئەو كارىن دوور ژ راستىي.

ھنجىي دەرەويت خۇ دگوتن

و مالى خۇب سەلەفى دفرۆتن

وان خىرىت خۇب جاي شەرىت خۇ دفرۆتن^(۳)

۱- ژ قەولى ھەسەدى ئال تەورى.

۲- ژ قەولى سلاڧىت مەلك فەخرەددىن.

۳- ژ قەولى قىيامەتى.

۲- غه بيهت: به حسكرنا كه سه كي نه يي حازر ب خرابي دبيژني
غه بيهت:

دلي من ب سي كه سانا سوژي
مروقي ب حال بت و بي عيش بژي
مروقي كوره بت و دهستي خو ب خه نايي ب ريژي
مروقي ل بهر كوچكي خو روونييت و دهره قتي عالمي بيژي^(۱)

۳- بوختان: نانكو قه گوهاستنا پهيئين خه لكه كي بو خه لكه كي دي،
ب مەرما پهيذا كرنا نه خو شيبی و تيكدانى دنابقه را وان دا:

هوون بوختانيي مه كه ن بران
دلي خو سافي ب كه ن ژ غه دران
زور ژ قتي دني چوون ب گوننه هيت گران^(۲)

۴- گوه دانا ب دزي قه:

گوهي خو نه دهنه پهيقيت جينارا
دا ل ناخره تي شوونا وان پهيقا ل گوهي وه نه دهن بزمارا^(۳)

۱- ژ قهولي شه قه سه ري.

۲- ژ قهولي هه سه دي نال ته وري.

۳- ژ قهولي مشتاقی سي بؤرم.

۵- ئىبەت خرابى:

نەفسى توچەندى دكەى گومانى
تو خالى نابى ژغەدرى، ژدوخانى
تەخەيالە خۇدانى خۇ خلاسكەى ژئىمانى^(۱)

۶- گوننەھىن دامان پىسى:

– دامانپىسى: دامانپىسى بۇ ژن و زەلامان، گوننەھە كا مەزن و سزايى
وى ل دنى و ئاخرهتى يى دژوارە:

ئەز نەبىنەم مىرى بتنى
و ماكا بکەت زنى^(۲)

۷- گوننەھىن جۇتبونا نەبا رەوا:

ژنخوازی ژچىنەكى بۇ ئىكە دى، ھەروەسا دناقبەرا ئىزدىان و خەلكى
نەبى ئىزدى دا گوننەھە.
– مەھرکونا: ژنبرا، ژغام، ژنخال، مەت، خالەت، بالتىسك، برازا،
خوارزا، ژن پىسام و ژن خال... گوننەھەن. كوز و كچىن شىرى
دايکىن ھەف خوارىن بۇ ئىك و دوو گوننەھەن. ھەروەسان زارۆيىن
ژنابى، خۇ ژ زەلامەكى دى ژى بن گوننەھەن بۇ زارۆيىن زەلامى ژ نوو
مەھر دكەت.

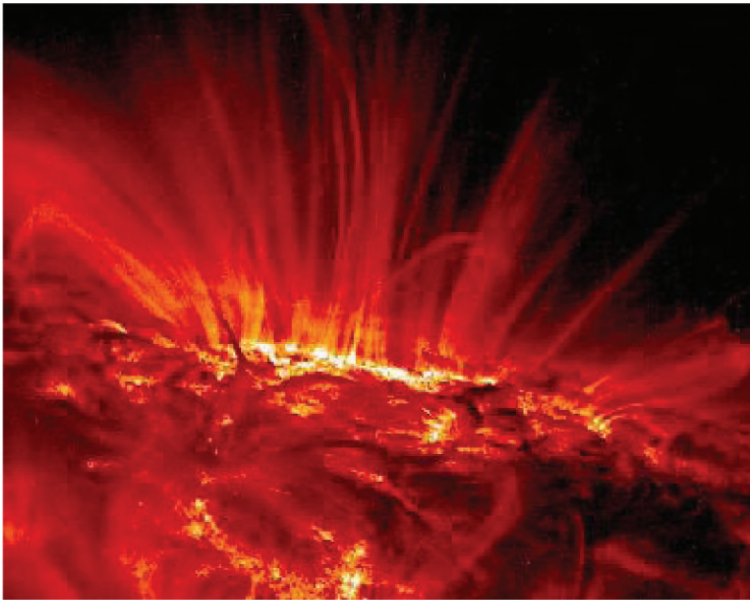
۱- ژ قەولئ ئاخرهتى.

۲- ژ قەولئ شەقەسەرى.

۸- **سهلهف:** خوارنا سهلهفی بۆ مه ئیزدیان گوننههه و دباوهری یا مه دا، ئەو کەسی سهلهفی بخت ل ئاخرهتی دی ئیته سزادان:

هنجیی مالی سهلهفی دخواره
زهیینی دی ئینه سهه، بی حهه و هژماره
دی ب وی گرن و هاقینه دوژی و دهقیته ماره

۹- ههروهسان گهلهك گوننههین دی ژى ههنه وهكو: خوارنا مالی سیوی یا، خوارنا مالی خهلكی ب بی دادی، ستهمکاری، ریگری و تالانکرن، خوارنا گوشتی مرار، دربا خهقهی... هتد، دباوهری یا مه ئیزدیان دا گوننههن و ل ئاخرهتی ب توندی ئەو گوننههکار دی ئینه سزادان*.

۱- ژ قهولێ قیامهتی.
* مه ئەف بادت ب دریزی شروفهههکر، چونکی بابهتهکی دریزه و دی د قوناغین بیته دا بهحسکهین.

پرسیار

- پ ۱ / قان پیناسه بکه:
- گونهه، ژرئی کھفتن، غهیبهت، سهلهف.
- پ ۲ / قان فالایان پر بکه.
- ۱- ژ گونههین د په یوه نندین جفاکی دا ۱.....
- ۲..... ۳.....
- ۲- ژ چینه کی بو ئیکه دی گونههه.
- ۳- گوھی خو نه دونه په یقیئت جینارا.....
- پ ۳ / پینج کارین گونهه دئیزدیاتی ده بژمیره؟

خودان

هەر ژ کهفن دا مروّف بهرامبهری دیاروکیڼ سروشتی شاقسمایه،
 نهری عهردو عهسمان کی ئافراندینه؟ چاوا دبتنه روژ و چاوا دبتنه
 شهف؟ بهفر و باران ژ جهم کی دئین؟ نهری برق وبروسی ژ کورتین؟
 چما ئیش و ژان دناف گیانداران دا بهلاقه دبن؟ نهو کیینه یین ب فان
 دیاروکان و ههموو دیاروڪ و تشتین دی رادبن؟

وهکو بهرسف بو فان پرسیاران، دهنرا ئیزدیانده ل پشت ههر
 دیاروکه کی خودانهك ههبوویه، فیجا ههکه دیاروڪ ژ مروّفان را یه
 زیانداربه ب هنرا وان خودانی وی دیاروکی یی ژ وان تووره بووی
 ههگهر دیاروڪ یه مفادار به، ب هنرا وان خودانی وی دیاروکی یی
 ل وان خوشبووی.

ب فی چهندی بو ههر دیاردهکا سروشتی و ههر تشته کی دی خودانهك
 دهست نیشان کرن، و پهروهستهی وی خودانی دبوون ژ بو خو پاراستن
 ژ زیانین وی دیاروکی.

چونکی ئیزدیاتی دینه کی ههره دیرینه، ئەف چهنده دناف دا
 ههبوو، ئانکو بو ههر تشته کی خودانهك ههبوو.

ههر ئیزدیه کی ژی خودانی خو ههیه، خودانی شیخا بابکالی وانه،

و خودانی پیرا هر بابکالی وانه، لی خودانی مریدا شیخی وانه، بو
نمونه:

شیخین شیخ مهند خودانی وان شیخ مهنده.

شیخین شیخ سمایل خودانی وان شیخ سمایله.

پیرین پیرافات خودانی وان پیرافات.

پیرین حاجیال خودانی وان حاجیاله.

مریدین شیخ بابک خودانی وان شیخ بابکه.

مریدین شیخوبه کر خودانی وان شیخوبه کره..... هتد.

د هزر و باوره ریا ئیزدیان دا، خودانی هه موو دیارۆک و خودانا هه
خودی یه، ئانکو بتنی خودی یه خودانی شهف و روژ و هه یف و ستیر
و چیا و دهشتا یه و... هتد. ههروه کی دقان سه به قان دا دیاردبت:

پهدشی منی پهدشه
چیکه ری چیا یان و دهشته
نه قاشی هه موو نه قشه

* * *

پهدشی من سور ل سه ما
خودانی شهف و روژ و ده ما
ژ باوی تیتن که ره ما⁽¹⁾

۱- ژ قهولی پهدشای.

پرسیار

پ ۱ / بۆچی ژ که فن دا بۆ هەر دیار و که کئی یان هەر تشته کی خودانهک هاتبوو دهست نیشانکرن؟

پ ۲ / قان فالایان تژی بکه:

- ۱ - خودانی شیخا
- ۲ - خودانی پیرا
- ۳ - خودانی مریدا

پ ۳ / ب سەبەقە کا قەولی ب سەلمینە کو خودانی ھەموو دیاروک و
خوداننا، خودیە؟

پ ۴ / چما ئیزدیان بو ھەر دیاردەییە کا سروشتی و ھەر تشتە کی
خودانەك دەست نیشان کریە؟

قه ولی مریدی*

رؤزه کی ژ رؤژانه ب دهستوری خودی و میرانه
خه لکی عیرف نی ژیری زانه
وهرن ژ مهرا بدن به یانه گه لو مریدی ب چ نیشانه.

* * *

مریدی دی وهبی
هنجیی ترسا میری وی ددلی وی دا هه بی
نه وی های ژ مه عینا دینی خود بی.

* * *

هنجیی ل مه عینا دینی خود بی.
به ستنا ئیمانہ چی بی
وهکی رؤزه بابہک ته بای نه قلیبی

* * *

* نهف قهوله ژ قههاندنا پیر رهشی حبه رانه.

هنجى ميري بى قرياره
ئيماننا وي نه ل كناره
ل دنى، ل ناخره تى يى شه رمينى شه رمه زاره.

* * *

هوون به ستانا ئيماننا خو قه وي كن
ئه ينه تا خو سافى كن
خوفى ل خو نيزيك كن.

* * *

هنجى خوف ل بال بى
سورا مير كنار بى
دى ب مير را هه قال بى.

* * *

هوون هه قاليت مير بن
دحه ليم بن، د دلگير بن
ل بهر نه فه سا ئيخسير بن.

* * *

هه ر بناس نه فه سی
ل روی قی مه مه جلسی
میری خلاسه بترسی

* * *

هنجیی نه فس هلینایه
ماشی خلمه تی دو عایه .

* * *

هه رن نه فه سی بناسی
ل به حرا عه لمی غه واسی
میر ب خاسا دی بن خاس .

* * *

نه فهس خویش نه ر کانه
پیگرتی میرانه
سه ری هه مویی نیمانه .

* * *

دایم ب خوفا و نیمانی
خه بیر بن دئه ر کانی
دا روو سپی بن ل دیوانی .

* * *

مه هه مووا نه و دهنگه
مۆر کر بوو ب هه ردوو چه نگه
گه لو! لبسی ئیمانی ب چی رهنگه؟

* * *

لبسی ئیمانی یی سپی یه
ئی نازکه، ئی له تیفه، ئی قهوی یه

* * *

هوون مه هنگیفتنی گه لی سونی یه
نه و زۆر رهنگی دغه پیری یه.

* * *

لبسی ئیمانی به یزایه
عهینه ناسین وا نمایه

* * *

هنجی رهنگا هنگافتن
نه و زۆر رهنگا خویایه.

* * *

دقی رهنگا نه قه شیرى
خوف و ترسیت من ژ جه بیړى
گه دیرى بخو ددیرى.
جه بیر ب بخو هه لددیرى

* * *

ل من جه ما دبوون جمله ته
خه لکنول وه دکن نه سیجه ته
گه لو! نیمانه بچی نسیه ته؟

* * *

نیمانه وهکی چاقه
هه که مووهک که ته ناقه
هه تا روژا ناخره تی خودان ژ به ریی ته نگاقه.

* * *

هه که مووهک که تی ب تنی
خودان نا صه بیره ل بهر سو تنی
وی ل بهر تارى به چه ندی دنی.

* * *

نُه و ژي مه رسووما نيلاهييه
هنجی ميړی ل ئيماننا خو یی یا خييه
بی شك دنیا لی بووه تاریيه .

* * *

نُه و دکوره نه ژ نه دهره
هه که داره هه که بهره
ژ نه دیتنی ددنه خه بهره

* * *

ژ نه دیتنی دیژن، دبی معهریفه تن، دبی ریژن
روژا ناخره تی چراییت معهریفه تی ژ به روان دقه گوهیژن .

* * *

معهریفه ت و ناسینن
چراییت نورینن، ریبه را پی دبینن .

* * *

ریبه رو ری فهره
بیژمه وه که لی قه له ندره
عه باده ت بکن هر پینج فهره .
* * *

هەر پینج فەرزیت حەقیقەتی
شیخ و پیر، هۆستا و مەرەبی، یارو براپیت ناخەرتی

* * *

مەوجی بە حرە دتینە
زۆر مەرکەب سەری خوە دھلاقینە
نەو شوئی بی پیرانی زوو دشکینە

* * *

فەرزە سەر مە چەندی سەنەتی
نیروۆل دنی، سبی ل بانکێ ناخەرتی

* * *

خە لکنۆ! هون ب رینن ل دنی
ژ مە دەهی، ژ گوتنی
ل بە حری و ل بنی

* * *

مەوجی بە حرە دبەستن
زۆر مەرکەب سەری خوە دبە حریدە دھیۆستن
نەو مەرکەب بی پیرانی زوو دشکەستن

* * *

مەژ برا خە بەرە

هنجی ریا حه قیی ل به ره
مه رکه با وان ل به حری گران سه ره دهره

* * *

مه ژ برا خه به ربی
هنجی ریا هه قیی ل به ربی
مه رکه به وان ل به حرید گران سه ره دهری

* * *

ژ قه ولی پیر ره شی حه یرانه
هنجیی ب راستی بکه خله تا یار و برانه
مه رکه با وان ل به هریت گران مه له قانه

* * *

قه ولی پیر ره شی جیدا
هوون گو ه بدیرن گه لی مریدا
مه دین شه رفه دینه و ئاتقات سلتان ئیزیدا

* * *

((نه م دکیمن خودی یی تمامه))

فهرهه نځوك :

- قهوی کرن : ب هیڼزکهن.
خوفی : مه ترسیا خودی.
د حه لیم بن : د نازک و بهیث خوش بن.
نه فس : دهرون.
هنگافتن : درب لی دان.
غهیری : هاته گوهارتن.
بهیزا : سپی.
قهله ندهر : خاس و چاک.
دهیوستن : دگه ریان.

په رتوک و تیځستین دینی یین پیروژ

ئیزدیان دوو په رتوکین پیروژ هه نه، ئیک بناقی مسحه فارهش و یا دووی بناقی جهلوه.

۱- مسحه فارهش: په رتوکه کا پیروژه و یه که فناره ل سهر پیستی غه زالی ب ئاڤا زیری هاتیه نفیساندن به حسی هه بوون و ئیکانیا خودی و ملیاکه تا و چاوانیا ئافراندا کنیاتی و ئه رکان و قهرزین دینی دکه ت. و ب زمانی کوردی و ب پیتین تایبه ت هاتیه نفیساندن. و گه له ک جاران بناقی قهره فرقان دهیته نیاسین. و ئه فه چند سه به قه نه د سه لنین کو په رتوکا مسحه فارهش یه عه زمانی یه. مه لک فخره ددین دبیژه:

چی سبه یه کا سه ودا بوو

حال ل من په یدا بوو

ژ نه ول هه تا ب ئاخر په دشا ل من خویا بوو

* * *

چی سبه یه کا خو شه

دا دهستی من خه ته کا ره شه

گوت: یا دهرویش که ره مکه په دشا ته د خوونت ل عه ره شه^(۱)

* * *

(۱) ژ قه ولی قهره فرقان.

۲- جهلوه: پەرتوکه کا پیرۆزا ئیزدیایه ژ دانانه شیخ حەسەنە پشتی شەش سالە خەلوه بووی، چەندین بیر و باوەر و ری و رەسمیت دینی و فەرزین حەقیقەتی و تەریقەتی دفی پەرتوکی دە هەنە:

پشتی قان خە بەرا
پەدشی من یی خودان نەدەرە
ئیسباتا مە لک شیخسن جه له وه^(۱)

وئەف پەرتوکه فەریژا کەد و خەباتا خاس و چاکیت مە ئیزدیایه. ب شیوی تیکستیت ئەدەبی یین ریکخستی هاتیه دانان، و ئەم دبیژنی قەول و بەیت و قەسیدە. ل دۆر هەبوونا قان هەردو پەرتوکا، ئەم ئیزدی دبیژن ژ بەر زۆرداری و زولم و فەرمانین قەرکرنی یین لسه ئیزدیان دا هاتین، ئەف هەر دوو پەرتوکه نەمانە ل بەر دەست. لەوما زانا وئولدارین مە ئیزدیان پشتا خو ب هیزکرن ب قەول و بەیت و دوعا ییت هاتینه ژ بەرکرن و بوونە ژیدەریت پیروباوەرین ئیزدیاتی و کەقناریا ئیزدیاتی دسەلمین.

(۱) ژ قەولی نۆمەر خالا.

قهولقانیڭ خەمخور و پارىزەرى ھەلگىرى قان قەول و بەيتان و قەسىدان
 مينا شىخ فەخرى ئاديا و پسى جەم و پىر رەشى ھەيران و ھەسەدى
 ئال تەورى و شىخ مەند و پىر داود و پىر شەرەف و پىر ھەقند و پىر
 خدرى زىندى ... ھتد ئەقان خاس و چاكا ئەف قەول و بەيت پاراستن
 و قورتال كرن ژ ھندابوونى پىشتى نەمانا ھەردوو پەرتووكىت پىرۆز.
 و ھەر ژوى دەمى وەرە ھەتا نھا، ئەف تىكستىن دىنى ب زارەكى دەينە
 گوتن، دەف بو دەقى دەينە ژبەر كرن و پاراستن و تايبەت ئولدار و
 قەوال و مچپور و ھتد... .

۳- تىكستىن دىنى يىن پىرۆز: ئەف تىكستە دىنە چار جۆر:

أ- قەول: تىكستە كا قەھاندىە، پىكھاتىە ژ چەند سەبەقا و ھەر سەبەقەك
 يە سى يان چار رىز كىيە، و ھەر سەبەقەكى كىش و سەر وايا خو (قافيا
 خو) يا تايبەت ھەيە. نافەرۇكا وان قەولا ل دۆر بىر و باو ھرى و رى و
 رەسم و دابو نەرىتەن كەقنىن ئىزدىياتى و ئىزدىان دكەت، وەكى قەولى
 تەختا، قەولى قەرەفرقان قەولى پەدشای... ھتد.
 ب- بەيت: تىكستە كا قەھاندىە ب شىو ھەيەكى ئەدەبى جوان و رىك و
 پىك، و ب كىشە كا سقك دەيتە گوتن.

بهیت دوو ریڙک یان سیی ریڙکی یه، و ب دهنګ و ناواز دهیته گوتن،
ئیکه تیا بابه تی تیدایه خویایه، وه کی بهیتا جندی، بهیتا شی شمس، بهیتا
شیخ و پیرا... هتد.

ج- قه سیده: تی کسته کی نه ده بی یی قه هاندیه، و کیش و سه لقا وان
یه سقکه، و گه له ک په یقین بیانی تیدا هاتینه ب کارئینان، پتیا وان
به حسی خاس و چاکین مه ئیزدیان دکهن، وه کی قه سیدا تاووسی
مه له ک، قه سیدا شهر قه دین / قه سیدا قه دیلبان... هتد.

د- دو عا: تی کسته کی قه هاندیه، نافه روکا وان هیقی و داخوآزینه ژ
خودی و ملیاکه ت و خاس و چاکا، و هنده ک ژ ی بو چاره سهریی و
خو پاراستنی ب کار دئین یا نژی دو عاییت فهرز و باوهریی.
وه کو دو عایا پشت گریدانی و دو عایا سبی و دو عایا سه رسفری، و
دو عایا نو غری، و دو عایا کیما هه یقی... هتد.

پیروزیا تی کستان ورینز گرتنا وان ژ بهر کو تی کستیت دینی چ قه ول و
بهیت یان قه سیده و دو عا، به حسی بیر و باوهرین دینی دکهن، له وما
جیهه کی تایبه ت و پیروز ل جهم ئیزدیان هه یه.

و نه ف تی کست دهنده ک هه لکه فتین تایبه تدا دئینه ریڙ کرن مینا گه را
تاووسی و گه را بابی شیخ و ل هیقارین جه ژنال په رستگه ها لالش،
هه ر دیسا ل تازیا و ده می سه ما کی شانی یان ژ ی ل دوو ف داخوآزیا
هنده ک ئیزدیان.

ب ریژ کرتنا قهول و بهیت و قهسیدان ژی جیه و دهمی تایبہت
ہہیہ، و ری و رہسمیت جودا ہنہ دهمی گوتنا فان تیگستان و گہرہ کہ
جفات پیگیری ب فان خالین ل خوارئ بکہت دهمی ب ریژ کرتنا
قهول و بہیت و قهسیدا:

۱- دگوهداربن و بی دہنگی بیاریزن و مژولی چ نہ بن.

۲- نابت خوارن و قہخوارن بہیتہ پیش کیش کرن ل دهمی گوتنا
قهولی.

۳- ئەو کہسی ل دهمی گوتنا تیگستان نامادہت دقیا راوہست ہتا
قہولبیژ دہستووری بدہتی.

۴- ہندہک قهول و بہیت ہنہ دگہل دہف و شابا دئینہ ب
ریژ کرن.

۵- دهمی قهول و بہیت یان قہسیدہ ب دوماہیک دئین قہولبیژ دی
بیژت (نہم دکیمن و خودی یی تہمامہ).

پرسیار

- پ ۱ / پهرتو کا مسحہ فا رهش یا پیروژ به حسی چی دکهت؟
پ ۲ / چار قهولقانیٔ ناقدارین ئیزدیان بهژمیڤه؟
پ ۳ / ئه وه لکه فتیٔ قهول و بهیت تیدا دهینه گوتن چینه؟
پ ۴ / ئه و خالین دقیت گوهدار ل جقاتی ب جیه بینت ل دهمی ب
ریژ کرنا قهول و بهیتا ریژ بکه؟
پ ۵ / ئه فان پیناسه بکه: (قهول ، دوعا ، بهیت ، جهلوه)

ناٺو روڪ

به ڀهر	بابه ت	وانه
٦	خوڏي د باوه ريا مه ٺيزديانده	ٺيڪي
١٢	ژ خاس و چاڪين مه ٺيزديان - شيخادي	دووي
١٧	قهولي سلاف سلاقيت جه بي ره	سيبي
٢٧	فه رزين حه قيقه تي	چارى
٣٠	فه رزين ته ريقه تي	پينجي
٣٢	روڙين ٺيزي	شه شي
٣٥	ژ خاس و چاڪين مه ٺيزديان - شيخ فه خر	هه فتى
٣٩	قهولي فرواري	هه شتي
٤٨	گوننه ه و سزا	نه هي
٥٤	خودان	ده هي
٥٨	قهولي مريدي	يازدي
٦٧	په رتوڪ و ٽيڪستين ديني بين پيروڙ	دوازدى